

УДК 582:581.2

**РІЗНОМАНІТТЯ ТА СТАН ДЕРЕВНИХ НАСАДЖЕНЬ НА ВУЛИЦЯХ
НЕБЕСНОЇ СОТНІ ТА СВЯТОСЛАВА РІХТЕРА МІСТА ЖИТОМИРА**

Г.С. Пешик¹, Л.Є. Астахова¹

¹Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. В. Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Деревні насадження є важливим елементом географічного ландшафту міст. Їм належить не лише естетична роль, але й вони виступають як фактор оздоровлення оточуючого середовища, оскільки очищають повітря від пилу та газів, збагачують його киснем та фітонцидами, зменшують рівень шуму. Проте, в умовах урбанізованого середовища рослинність розвивається під впливом хімічних, фізичних та біологічних чинників антропогенного походження, що не властиві природному середовищу. Крім того, в умовах міст сильної видозміни зазнають фактори природнього середовища, зокрема, це стосується ґрунтового покриву, температурного, світлового та гідрологічного режимів. Сукупна дія негативних чинників середовища спричиняє ушкодження асиміляційних органів рослин, що впливає на порушення їх функціональних можливостей та зниження біологічної продуктивності [1]. Тому аналіз

видового різноманіття та стану деревних рослин в умовах урбанізованого середовища є важливим для аналізу ступеня впливу на них антропогенних чинників та передумовою вирішення комплексу питань, пов'язаних з формуванням міського ландшафту.

Об'єктами наших досліджень слугувала деревна рослинність, розміщена у зелених насадженнях таких вулиць м.Житомира – Небесної Сотні та Святослава Ріхтера. Вивчення різноманіття дендрофлори проводили у літньо-осінній період 2016 р. маршрутно-польовим методом. Для визначення видової належності рослин використовували визначник вищих рослин України [3]. Назви таксонів наведені за монографією «Vascular plants of Ukraine» [4]. Оцінку стану рослин виконували на основі загальноприйнятої методики [2].

В результаті досліджень у зелених насадженнях обстежених вулиць виявлено 30 видів деревних рослин, що належать до 16 родин (табл.). Із усіх родин найбільшою кількістю видів представлені родини Розові (*Rosaceae*) – 7 видів та Вербові (*Salicaceae*) – 4 види. Більшість родин представлені лише одним видом. Слід відзначити, що у зеленій зоні, прилеглій до проїзної частини вулиць, розміщені рядові посадки широколистяних порід дерев – переважно *Aesculus hippocastanum*, *Tilia cordata*, *T. platyphyllos*, *Acer platanoides*, *A. negundo*, *Fraxinus americana*, з домінуванням на вул. Небесної Сотні *A.platanoides*, частка якого становить 37,85 %, а на вул. Святослава Ріхтера – *A. hippocastanum* (36,81%). Зрідка у рядових посадках трапляються *Betula pendula*, *Acer saccharum*, *Rhus coriaria*, *Juglans regia*, *Robinia pseudoacacia*, *Ulmus laevis*. Посадки *Carpinus betulus*, розміщені у вигляді живоплоту на вул. Небесної Сотні, розділяють проїжджу частину дороги на дві ділянки – для руху автомобільного транспорту та трамвайні колії. Породи хвойних дерев – *Picea abies*, *P. pungens*, *Thuja occidentalis* нами відмічені поблизу адміністративних будівель, плодові дерева – *Malus domestica*, *Pyrus communis*, *Cerasus vulgaris*, *Prunus cerasifera* – біля будинків приватного сектору, декоративні кущі – *Syringa vulgaris*, *Philadelphus coronarius*, *Spiraea salicifolia* – поблизу багатоповерхових будинків, трохи віддалено від дороги – *Populus tremula* та *P. nigra*.

Таблиця

Видовий склад дерев'янистих рослин у зелених насадженнях вулиць Небесної Сотні та Святослава Ріхтера (м. Житомир)

№ з/п	Видова назва рослини		Назва вулиці	
	Українська назва	Латинська назва	вул. Небесної Сотні	вул. 1-го Травня
1	2	3	4	5
Родина Соснові (<i>Pinaceae</i>)				
1	Ялина звичайна	<i>Picea abies</i>	+	-
2	Ялина блакитна	<i>Picea pungens</i>	+	-
Родина Кипарисові (<i>Cupressaceae</i>)				
3	Туя західна	<i>Thuja occidentalis</i>	+	+
Родина Гіркокаштанові (<i>Hippocastanaceae</i>)				
4	Гіркокаштан звичайний	<i>Aesculus hippocastanum</i>	+	+
Родина Липові (<i>Tiliaceae</i>)				
5	Липа серцелиста	<i>Tilia cordata</i>	+	+
6	Липа широколиста	<i>Tilia platyphyllos</i>	-	+
Родина Березові (<i>Betulaceae</i>)				
7	Береза повисла	<i>Betula pendula</i>	+	+
Родина Ліщинові (<i>Corylaceae</i>)				
8	Граб звичайний	<i>Carpinus betulus</i>	+	-

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
Родина Кленові (Aceraceae)				
9	Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i>	+	+
10	Клен ясенolistий	<i>Acer negundo</i>	+	+
11	Клен цукровий	<i>Acer saccharum</i>	-	+
Родина Маслинові (Oleaceae)				
12	Ясен звичайний	<i>Fraxinus excelsior</i>	+	+
13	Бузок звичайний	<i>Syringa vulgaris</i>	+	+
Родина Бобові (Fabaceae)				
14	Робінія звичайна	<i>Robinia pseudoacacia</i>	+	+
Родина Вербові (Salicaceae)				
15	Тополя чорна	<i>Populus nigra</i>	+	+
16	Тополя біла	<i>Populus alba</i>	-	+
17	Тополя тремтяча	<i>Populus tremula</i>	+	-
18	Верба плакуча	<i>Salix babylonica</i>	+	-
Родина В'язові (Ulmaceae)				
19	В'яз гладкий	<i>Ulmus laevis</i>	+	-
Родина Сумахові (Anacardiaceae)				
20	Сумах дубильний	<i>Rhus coriaria</i>	-	+
Родина Розові (Rosaceae)				
21	Горобина звичайна	<i>Sorbus aucuparia</i>	+	-
22	Яблуня домашня	<i>Malus domestica</i>	+	-
23	Груша дика	<i>Pyrus communis</i>	+	+
24	Вишня звичайна	<i>Cerasus vulgaris</i>	+	-
25	Алича червона	<i>Prunus cerasifera</i>	+	+
26	Спірея верболиста	<i>Spiraea salicifolia</i>	+	-
27	Ірга овальна	<i>Amelanchier ovalis</i>	+	-
Родина Гортензії (Hydrangeaceae)				
28	Садовий жасмин звичайний	<i>Philadelphus coronarius</i>	-	+
Родина Горіхові (Juglandaceae)				
29	Горіх волоський	<i>Juglans regia</i>	+	+
Родина Шовковицеві (Moraceae)				
30	Шовковиця біла	<i>Morus alba</i>	+	-
Загальна кількість видів			25	18
22	Яблуня домашня	<i>Malus domestica</i>	+	-
23	Груша дика	<i>Pyrus communis</i>	+	+
24	Вишня звичайна	<i>Cerasus vulgaris</i>	+	-
25	Алича червона	<i>Prunus cerasifera</i>	+	+
26	Спірея верболиста	<i>Spiraea salicifolia</i>	+	-
27	Ірга овальна	<i>Amelanchier ovalis</i>	+	-
Родина Гортензії (Hydrangeaceae)				
28	Садовий жасмин звичайний	<i>Philadelphus coronarius</i>	-	+
Родина Горіхові (Juglandaceae)				
29	Горіх волоський	<i>Juglans regia</i>	+	+
Родина Шовковицеві (Moraceae)				
30	Шовковиця біла	<i>Morus alba</i>	+	-
Загальна кількість видів			25	18

Примітка: + - наявність виду, - - відсутність виду

В ході дослідження стану деревних рослин відмічені різні типи ушкоджень їх стовбурів та листових пластинок. Зокрема, морозобійні тріщини на стовбурі відмічені у дерев, що розміщені по вул. Небесної Сотні – у *Aesculus hippocastanum*, *Ulmus laevis*, *Malus domestica*, *Sorbus aucuparia*, у дерев обох вулиць хлорози листків – у *Carpinus betulus*, *Tilia cordata*, *Acer negundo*, *Juglans regia*, *Robinia pseudoacacia*, гали на листках – у *Juglans regia*, *Ulmus laevis*, *Populus tremula* та *P. nigra*, різної природи плямистості – у *Ulmus laevis*, *Carpinus betulus*, *Acer platanoides*, *Aesculus hippocastanum*, скрученість листків – у *Fraxinus excelsior*, *Salix babylonica*, *Juglans regia*, *Spiraea salicifolia*, ураження листогризучими комахами – у *Juglans regia*, *Prunus cerasifera*, *Malus domestica*, *Robinia pseudoacacia*, *Acer platanoides*, *Fraxinus excelsior*, *Carpinus betulus*, *Tilia cordata*, ураження попелицями – у *Tilia cordata* та *Robinia pseudoacacia*, борошниста роса – у *Acer negundo*, ураження омелою – у *Populus nigra*, всихання пагонів – у *Picea abies*, *P. pungens*, *Thuja occidentalis*, *Aesculus hippocastanum*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Acer platanoides*, *Robinia pseudoacacia*, *Malus domestica*, *Prunus cerasifera*. Крім того, на досліджених вулицях виявлені повністю усохші дерева *Picea abies*, *Aesculus hippocastanum* та *Acer platanoides*.

Порівнюючи стан деревних насаджень на обстежених вулицях слід зазначити, що рослини на вул. Небесної Сотні мають більший рівень ушкоджень стовбура та листових пластинок, порівняно з рослинами, розміщеними на вул. Святослава Ріхтера. На нашу думку, це пов'язано із більш інтенсивним рухом на вул. Небесної Сотні різних транспортних засобів, а значить і більшим рівнем забруднення атмосферного повітря продуктами згорання бензину та пилом. Крім того, ця вулиця є осередком знаходження більшої кількості людей, що, в якійсь мірі, теж може негативно позначатись на стані рослинності.

Література

1. Горышина Т.К. Растение в городе / Т.К. Горышина. – Л.: ЛГУ, 1991. – 152 с.
2. Кузьмичев Е.П. Болезни древесных растений: справочник / Е.П.Кузьмичев, Э.С. Соколова, Е.Г. Мозолевская. – М.: ВНИИЛМ, 2004. – 120 с.
3. Определитель высших растений Украины // Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. – Киев: Наукова думка, 1987. – 548 с.
4. Mosyakin S.L. Vascular plants of Ukraine / S.L. Mosyakin, M.M. Fedoronchuk // Nomenclatural checklist. – К., 1999. – 345 p.